

Kansenbeleid richting vrijtijdsparticipatie

➤ MOMENTEN SPRAK MET CHRIS STOOP

Chris Stoop is kansenwerker in Sint-Niklaas, en bekleedt hiermee wellicht een uniek statuut in Vlaanderen. Momenten sprak met Chris over de opbouw van de coördinatie van een kansenbeleid richting vrijtijdsparticipatie voor mensen in armoede.

Chris Stoop: *"In 1998 besloot de communicatiedienst van de stad Sint-Niklaas om het vrijetijdsaanbod beter te communiceren richting het grote publiek, en tegelijk de financiële drempel te verlagen voor mensen in kansarmoede. In die tijd was het Sociaal Impulsfonds nog in voege in Sint-Niklaas. Al snel deed een duidelijke folder met nieuwe tarieven de ronde, maar het bleef voornamelijk wachten op een structureel beleid rond participatiedrempels. Daarom besloot de stad iemand specifiek aan te werven om de drempels in het toenmalige vrijetijdsaanbod weg te werken."*

DE KANSENPAS

Die vraag kwam uiteraard niet uit de lucht vallen. Reeds eerder, in 1998, zag de Kansenpas voor OCMW-cliënteel het levenslicht in Sint-Niklaas. De Kansenpas werd met een 'kansenpas-sticker' geënt op de bestaande verminderingkaart van De Lijn. Op die manier wilde de stad een mogelijk stigmatiserend effect van een eigen verminderingkaart voorkomen. In dat eerste jaar, 1998, bereikte de Kansenpas

400 mensen. Ondertussen maken er 2800 mensen gebruik van. Aanvankelijk was de pas uitsluitend bedoeld voor het OCMW-cliënteel, maar nadien werd de doelgroep uitgebreid naar personen met het OMNIO-statuuut (rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering) en werd het bereik van de pas uitgebreid richting het verenigingsleven, voor kortingen voor eenmalige vrijetijdsactiviteiten en lidmaatschap in een beperkt aantal sportclubs.

De kansenpas van Sint-Niklaas biedt eveneens diensten, bijvoorbeeld goedkopere tarieven in sociale restaurants. Zo is er bijvoorbeeld ook het buurtbedrijf 'Drietakt' dat in aanvang zijn doelgroep voor dienstverlening specifiek afbakende tot 'Kansenpashouders'.

Chris: *"Al snel bleek dat men, ondanks de prijsverlaging, toch niet gauw de stap durfde te zetten richting het stedelijk vrijetijdsaanbod. Bij het toegankelijk maken van een aanbod is het essentieel om niet alleen de financiële drempel, maar ook de psychologische*

en sociale drempels richting het aanbod te verlagen. De aanwezigheid van een begeleider bij een culturele uitstap wekt vertrouwen bij de doelgroep. Iemand die zegt 'maak je geen zorgen, een vestiaire is niet verplicht', enzovoort, maakt mensen meer 'zeker'. Zo ontstond het idee om groepspassen te introduceren."

De wijde omgeving van Sint-Niklaas (met onder andere deelgemeenten Sinaai en Belsele) telt immers een groot aantal zorgvoorzieningen, dagcentra, armoedeverenigingen, instellingen enzovoort. Maar liefst 74 verenigingen tekenden in op de groepspas. Toch was het zaak om te blijven zoeken naar andere manieren om kansengroepen te betrekken bij het stedelijke vrijetijdsaanbod. Zo ontstond de functie van kansenwerker, die vanuit contacten met de sociale sector het diepe water tussen kansengroepen en vrijetijdsaanbod zou overbruggen. Op 1 december 1999 werd de vacante functie van kansenwerker (tewerkgesteld op de dienst Welzijn) ingevuld.

COUPE CULTUUR: AANBOD BEKENDMAKEN EN VERDIEPEN

Kansenwerker Chris bedacht, samen met collega's, vervolgens *Coupe Cultuur*, een laagdrempelig instapprogramma in de culturele sector en de bijhorende infrastructuur (stads-musea, theater, bibliotheek...). Van bij het begin was het de bedoeling een sociale mix te genereren van Kansenspassers en andere geïnteresseerden die minder bekend waren met het culturele aanbod van Sint-Niklaas. Via een zachte aanloop en een fijn onthaal werden rondleidingen in musea, de bibliotheek, het archief, de academies en het cultuurcentrum georganiseerd, of theatervoorstellingen bijgewoond. Na elk bezoek werd in de bezoch-

te infrastructuur ruimte vrijgemaakt om, bij een kop koffie, na te praten.

Via een handig kaartstelsel kon elke deelnemer aanvinken aan welke activiteiten hij of zij deelnam. Wie minstens vijf activiteiten had aangekruist, ontving een bonus in de vorm van een gratis filmticket. Simpel, maar het werkt. Bovendien werd voorzien in een laagdrempelig en duidelijk evaluatieformulier, om de mensen ook werkelijk een stem te geven in de samenstelling van het programma. *Coupe Cultuur* kreeg heel wat positieve opmerkingen, zeker wat de sociale omkadering betreft.

Chris: *"We merkten onmiddellijk dat het sociale aspect ongelooflijk belangrijk is bij dergelijke activiteiten. Mensen mekaar laten leren kennen, een laagdrempelig maar respectvol onthaal voorzien, en vooral: de tijd nemen... We hebben Coupe Cultuur drie jaar op rij georganiseerd. Het format ligt er, dus nu is het aan betrokken sectoren om het goede werk verder te zetten. Want in feite moet je jezelf als kansenwerker overbodig maken."*

In plaats van zomaar *Coupe Cultuur* te herhalen, koos de kansenwerker voor 'verdieping'. Zo werd *CultuurUniv* in het leven geroepen, een project dat middelen ontving uit het Participatiedecreet. Doel was om de kennismaking met de cultuursector te gaan verdiepen door in te zetten op de emancipatie van de betrokken doelgroepen, via actieve schrijfprojecten in de bibliotheek, door mensen op te leiden als gids en kunsteducatieve sessies te organiseren. Jammer genoeg kon wegens tijds- en personeelsgebrek niet elk plan van *CultuurUniv* ten volle worden uitgevoerd. Voorlopig blijft het dus nog wachten op nieuwe initiatieven richting de verdieping van participatie.

ACTIEF PARTICIPEREN

Sinds enkele jaren zet Sint-Niklaas in op een meer actieve vorm van participeren: de sociaal-artistieke methodiek. In een sociaal-artistiek project gaan mensen uit kansengroepen aan de slag met kunst, professioneel begeleid door een kunstenaar en een sociaal begeleider. Zo werd op stedelijk initiatief het Bloemetjeskoor opgericht, een koor voor mensen met een beperking, in nauwe samenwerking met het deeltijds kunstonderwijs. De bedoeling is duidelijk: verder gaan dan mogelijk is binnen de sessies creatieve therapie van de zorgvoorzieningen, door te kiezen voor een traject met duidelijke doelstellingen, resultaten en professionele begeleiding. Het Bloemetjeskoor repeteert elke week en kan bogen op een knap palmares van grotere optredens, zoals bijvoorbeeld in de stedelijke schouwburg en in de Singel in Antwerpen.

Met Theater Alfabet verenigde de stad vervolgens verschillende groepen mensen in een sociaal-artistiek theaterproject: mensen in armoede, mensen met een beperking en mensen in de psychiatrie vonden mekaar en zichzelf op en naast de planken. Er werd gekozen voor bewegingstheater om iedereen evenveel kansen te gunnen. Deelnemers kozen zelf welke handeling ze wilden verrichten, hoe ze wilden bewegen, en welk personage ze op die manier wilden creëren. Theater Alfabet bracht drie succesvolle producties met regisseur Luk Van Nijvelseel.

Chris: *“Cultuurparticipatie moet over meer gaan dan enkel toeleiding. Je moet zoveel mogelijk mensen de kans geven om zelf cultuur te produceren. Vanuit een oproep aan de sociale sector kwam telkens veel reactie op Theater Alfabet. Op den duur stakte ech-*

ter de emancipatorische groei in het project. Met dezelfde mensen organiseerden we vervolgens Coupe Theater, een project dat Coupe Cultuur en Alfabet verenigt: een theaterprogramma om te volgen, een kijk achter de schermen, een kijk bij andere sociaal-artistieke projecten enzovoort. Momenteel zijn we aan het herbronnen over hoe we verder willen met het sociaal-artistiek werk.”

SAMEN MET HET DKO

Het Deeltijds Kunstonderwijs (DKO) is een enthousiaste partner bij heel wat participatie-initiatieven in Sint-Niklaas. Samen met de kansenwerker werd een project opgestart om het leerlingenbestand van het DKO te diversifiëren en een aanbod te creëren dat meer aansluit bij de leefwerelden van de grote groepen ‘nieuwe’ Sint-Niklazenaars: *Saz* en *Ud*, twee opleidingen voor een Turks en Arabisch instrument. Bij de Turkse gemeenschap sloeg de opleiding *Saz* erg aan, het is dan ook een populair volksinstrument. De opleiding bestaat nog steeds binnen de Academie. Voor de Arabische *Ud*, een erg klassiek en moeilijk instrument, bleek te weinig interesse. Het project *Ud* werd dan ook na drie jaar afgevoerd. Het profiel van de leerlingen die *Saz* volgen, is sinds het eerste jaar geëvolueerd van volwassenen en jongvolwassenen naar kinderen en jongeren. Dit is een gunstige evolutie, omdat het betekent dat ouders van Turkse origine vertrouwen hebben in de Academie.

Ook samen met DKO werd *De Droomschool* opgestart, in samenwerking met het regulier onderwijs en vanuit de middelen uit het Decreet Gelijke Onderwijskansen. Door in te zetten op creatieve en artistieke vaardigheden kunnen ook anderstalige en kansarme

kinderen via *De Droomschool* een succeservaring opbouwen in het onderwijs.

Chris: *“Vooral voor anderstalige kinderen is het erg belangrijk om eens te kunnen uitblinken, in plaats van achterop te hinken. Bovendien zet die focus op creatieve competenties zich door in de klas: veel leraars pikken de kracht ervan op, via de kijkopleiding die we voorzien. Verder verlagen we ook de financiële drempel van het DKO. Zo hebben we een proefproject lopen dat allochtone kinderen wil toeleiden via het zwaar verlagen van de inschrijfgelden voor de Academie. Hiervoor kunnen we rekenen op steun van het Fonds van de Vrienden van de Academie.”*

HET LOKAAL NETWERK VRIJETIJDSPARTICIPATIE

Sint-Niklaas kende tot voor kort twee systemen om de financiële drempel te verlagen: de jaarlijkse federale middelen voor de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede via het OCMW, en de eigen lokale Kansenas. De komst van het Participatiedecreet met de Afsprakennota rond de Lokale Netwerken Vrijetijdsparticipatie voor mensen in armoede heeft die beide aanpakken verenigd. Het OCMW zit mee aan tafel met de armoedevereniging en de vrijetijdsdiensten van de stad.

Chris: *“Het netwerk is nu structureel en officieel, dat is alvast een groot voordeel. Op dit moment werken we aan de opzet van één loket voor participatie aan het vrijetijdsaanbod via het OCMW, een ‘Vrijetijdsloket’. In alle opzichten is dit een verbetering, niet in het minste voor de doelgroep: de korting is groter wegens de combinatie van de systemen en middelen, de verenigingen zien alles terugbetaald, en de samenwerking tussen stads-*

bestuur en OCMW groeit weer. We hebben evenwel nog niet de tijd gehad om werkelijk innovatief om te gaan met de mogelijkheden van het lokaal netwerk.”

EEN KANSENBELEID DAT VRUCHTEN AFWERPT

Als kansenerker slaat Chris de brug tussen de culturele en de sociale sector. Een kanserbeleid werkt dan flankerend, en creëert ‘formats’ die door de betrokken sectoren kunnen worden opgepikt. Maar we concluderen samen met Chris dat het zaak is om te blijven hameren op het belang van cultuur. In tijden van crisis wordt investeren in cultuur als minder prioritair gezien. Terwijl participatie aan cultuur net over meer moet gaan dan enkel het financiële plaatje.

Een verdiepend en innovatief kanserbeleid kan slechts vruchten afwerpen mits voldoende personeelsinzet en tijdinvestering. Indien aan die voorwaarden wordt voldaan, kan een kansenerker gelden als inspirerend voorbeeld voor andere gemeenten.

Chris: *“Ik wil zoveel mogelijk mensen doen kennis maken met ‘schoonheid’. De toegang daartoe moet worden gegarandeerd.”*